

Hogyan küzdünk meg a konfliktusokkal?

I. A konfliktusok jelentősége lélektani szempontból

A konfliktusoknak különböző meghatározásai léteznek. Lehet tisztán külsőlegesen leírni őket oly módon, hogy megmutatjuk, az emberek vagy csoportok közti milyen dinamika, milyen tárgyi különbözőségek vagy kapcsolati problémák váltják ki őket. Egy nagyon egyszerű meghatározás így hangzik: Konfliktus akkor keletkezik, ha valakik legalább két ellentétes dologra törekcsenek, vagy legalább két párt ugyanazt akarja, és ebben versenytársai egymásnak. Egy másik meghatározás az egyes személyekre és azok viszonyára irányul, és a konfliktus résztvevőinek szerepeit és tapasztalatait írja le, illetve megmutatja, hogy a konfliktus vagy a vita egyes szereplői mennyiben érzik negatívan érintve magukat.

A filozófiai irányultságú lélektan még mélyebbre megy a leírásban és az értelmezésben, megpróbálja mélyebben megközelíteni a konfliktusokat mint az emberi élet állandó elemeit. *Marc Oraison* francia teológus és pszichiáter például úgy véli, hogy a konfliktusok az élet jelei: Már a megszületés is azt jelenti: konfliktusba kerülni. A gyerek a nevelésében adódó konfliktusok által fejlődik: az elválasztás konfliktusában, a dackorszak konfliktusában, a serdülőkor konfliktusában. Az élet kezdettől fogva változás és fejlődés. A belső fejlődés nem megy konfliktusok nélkül. A gyerek a saját belső érzései és a szülei mércéi közti folytonos konfliktusban áll.

De az ember mindig konfliktusba kerül a környezetével is. Ez a környezet először a saját családja. A fiatalok a saját akaratauk és a szülők akarata közti konfliktusba kerülnek: a szülők tilalmakat fogalmazznak meg és határokat szabnak, s ők lázadni szeretnének ezek ellen. De aztán konfliktusok adódnak a munkahelyen, és konfliktusok abban a csoportban, amelyben az ember felnő. És léteznek konfliktusok a különböző csoportok között, a különböző érdekekkel bíró pártok között, egy adott egyesületen, cégen vagy egyházközségen belüli irányzatok között. Ezek a különböző csoportok közötti konfliktusok is elkerülhetetlenek, és bizonyos értelemben az élet kifejeződései; mint minden emberek közötti konfliktus-

nak, ezeknek is minden közösség számára indítékul kell szolgálniuk ahhoz, hogy túlnyúljanak önmagukon, és elfogadják viszonylagosságukat egy másik csoporthoz képest. *A konfliktusok termékeny feszültséget hoznak létre, amely újabb fejlődéshez szeretne vezetni.* Minden konfliktus leleplezi a biztonságunkat, amelybe szívesen beleringatjuk magunkat. A konfliktus megkérdőjelez minket, és szemünk elé akarja állítani a ránk vonatkozó igazságot. Ily módon minden konfliktus a gazdagodásunkat szolgálhatná.

Természetesen léteznek olyan konfliktusok is, amelyek megbéníthatnak egy csoportot, egy országot. És léteznek olyan konfliktusok, amelyekben aránytalanul hevesen reagálunk. Ilyenkor nem a konfliktus megoldásáról van szó, hanem olyan rejtett konfliktusok kiváltásáról, amelyek viszonylag ártalmatlan indítékból kerülnek felszínre. De fordítva is érvényes: ha az ember szeretne minden konfliktust elkerülni, akkor a vélt nyugalom és biztonság leple alatt sokkal hevesebb konfliktusok fognak kialakulni. A lélektan rejtett, lappangó konfliktusokról beszél ilyenkor. Kifelé jól kijönnek egymással a csoport tagjai; barátságosak és udvariasak egymással; de a felszín alatt feszültség és agresszivitás érezhető; nem akarják a felszínre engedni a konfliktusokat, mivel félnek attól, hogy nagy csatánásra kerül sor; de a tagok úgy érzik, hogy egymás idegeire mennek, és az elfedett konfliktus sok energiát rabol el a csoporttól. A konfliktus tagadásának vagy elfedésének másik módja a konfliktus elhalasztásában áll: Az elhalasztott konfliktusok nem az eredetük helyén törnek ki, hanem egészen más helyen. Ismert példa annak a főnöknek a története, akinek otthon vitája van a feleségével, a munkatársain vezeti le a dühét, azt pedig este a feleségén reagálja le.

A konfliktusnélküliség inkább betegségnek a jele, és a konfliktusok tagadása azt jelenti, hogy az ember önmagát tagadja meg. Az ember ugyanis, amint említettük, lényegében konfliktusos lény, és ezért minden konfliktus kerülése zavarná a személyes növekedést. *A konfliktusok kerülésének vagy tagadásának mindig a félelemhez van köze.* A konfliktusok a tudatunk tágulásához akarnak vezetni minket, tehát ha

tagadjuk őket, akkor belsőleg állva maradunk, megszűnünk élni, ahogyan *Marc Oraison* mondja.

A konfliktuskerülés egyik módja abban áll, hogy az ember mereven ragaszkodik a véleményéhez, és egyáltalán nem engedí magához mások véleményét. Ez oda vezet, hogy a konfliktuspartner semmibe véve érzi magát. Aki kitart a maga merev viselkedésében, az végső soron egy lappangó belső konfliktus ellen védekezik, amelyet magában hordoz, és amelyet felébredéssel fenyeget valamely külső indíték. Mivel az ember fél megkérdőjelezni önmagát, tagadja konfliktusát másokkal. De aki úgy véli, hogy ő teljes harmóniában él a környezetével, az önmagát ámitja, mivel elzárkózik a saját belső valósága elől. Egyáltalán nem érzi, kicsoda ő. Azonosult egy olyan képpel, amely elválasztja őt igazi önmagától. Ha ilyen emberekkel beszélünk, az a benyomásunk, hogy nem érjük el őket, nem valósulhat meg semmilyen találkozás. Léteznek olyan emberek is, akik kivonják magukat a környezetükből, idegenekként élnek a világukban, semmi sem képes ténylegesen megérinteni őket. De ez súlyos pszichikai megbetegedés jele. A saját világukban élnek, és egyáltalán nem veszik észre, hogy milyen konfliktusok izzanak körülöttük.

II. Jézus konfliktuskezelései

Jézus újból és újból szembesült konfliktusokkal. Már gyerekkorában konfliktusba került a szüleivel. Aztán vitái adódtak a tanítványjaival, akik gyakran nem értették, hogy tulajdonképpen mit is akar. És konfliktusba került azokkal az embertársaival is, akik próbára tették őt vagy ellenséges érzületűek voltak vele szemben. A Biblia mindenekelőtt a farizeusokkal és a szadduceusokkal folytatott vitáiról számol be. A farizeusokkal jobbra barátságos kapcsolatban állt, de védekezett bizonyos farizeusok túlságosan beszűkült törvényfelfogása ellen. Tulajdonképpen ellenfelei a szadduceusok voltak, a papi nemesség, amely közösködött a rómaiakkal. Jézus főképpen a farizeusokkal és a szadduceusokkal kapcsolatos bánásmódjával mutatta meg, hogyan oldott meg konfliktusokat.

Konfliktus a szülőkkel

Lukács a gyermekségtörténet végén ismerteti Jézus konfliktusát a szüleivel. Úgy tűnik, fejlődése a 12. évig harmonikus volt. Ekkor azt olvassuk róla: „A gyermek pedig nőtt és erősödött, bölcsesség töltötte be, és Isten kegyelme volt rajta” (Lk 2,40). A szülők tehát büszkék lehetnek a fiukra. De a tizenkét éves fiú most fölmege szüleivel Jeruzsálemba, a húsvét ünnepére. Amikor a szülők a zárandokcsoporttal hazaindulnak, Jézus Jeruzsálemben marad. A szülők keresik a rokonok és ismerősök körében, de hiába. Visszatérnek Jeruzsálemba, és három nap múltán megtalálják a Templomban, írástudók körében. A szülők erősen megütköznek, és az anya megkérdezi: „Fiam, hogyan tehetted ez velünk? Apád és én szomorúan kerestünk” (Lk 2,48). A görög kifejezés itt azt jelenti: fájdalommal kerestünk. Kihalljuk ebből az aggodást és a fiú miatti csalódottságot. Három napig tele voltak féltéssel, és szemrehányást tettek maguknak amiatt, hogy nem vigyáztak rá rendesen. Jézus oly módon válaszol, amely biztosan nem vigasztalja meg a szülőket, hanem inkább ismét megsérti őket: „Miért kerestetek? Nem tudtátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell lennem” (Lk 2,49)? A szülők érzik fiuk idegenségét. Olyan úton jár, amelyet ők nem értenek. Terhes dolog ez a szülők számára, akik lelkiismeretük és legjobb tudásuk szerint akarják nevelni gyermeküket. Itt olyan családi konfliktus válik világossá, amelyet manapság is sok család átél: A gyerek nem tanúsít megértést a szülők aggodalmaitól, meggyőződése, hogy a saját útját kell járnia, és el kell oldódnia a szüleitől.

A templomi konfliktus után ezt olvassuk Jézusról: „Ezután elindult velük, elment Názáretbe, és engedelmeskedett nekik” (Lk 2,51). Jézus tehát leszállt a hétköznapijaiba, a megszokott életbe, és alárendelte magát a szüleinek. Ugyanakkor felnőtte vált: „Gyarapodott bölcsességben, Isten és emberek előtt való kedvességben” (Lk 2,52).

Lukács mind a szülők, mind a gyermek részéről olyan viselkedéseket jegyez föl, amelyek szükségessé ahhoz, hogy jól oldják meg azokat a konfliktusokat, amelyek a gyermek felnőtté fejlődésével lépnek föl. A szülőknek meg kell őrizniük szívükben azt, amit nem értenek meg, és egyúttal túl kell látniuk mindazon, ami számukra érthet-

len, és így eljutniuk saját lelkük mélységébe és a gyermekük lelkének mélységébe. Ott találkoznak igazi önmaguk titkával és gyermekük titkával. Meghagyják gyermeküknek annak sajátosságát, és föl ismerik, hogy gyermekük végső soron nem az övéké. A gyermektől elvárható, hogy alárendelje magát a szüleinek, hallgasson rájuk, betagozódjék a hétköznapiakba. De közben felnő, hogy azután a saját útját járja szabadon.

Konfliktus a tanítványok között

A tanítványok közötti egyik konfliktusról beszámol az első három evangélium. A konfliktus tárgya a rangsorról folyó vita, vagyis hogy Jézus közelében ki számít a leginkább. Máté úgy ismerteti ezt, hogy a Zebedeus-fiak anyja Jézushoz megy, és azt kéri, hogy két fia Jézus jobbán ülhessen majd az ő birodalmában, tehát hogy az első helyeket foglalhassák el. Ez a kérés felbosszantja a többi tanítványt.

Máténál feltehetően annál is inkább bosszantja őket, mivel az anya támogatja fiai vágyát, és azt keresztül akarja vinni Jézusnál (Mt 20,20). Lukács általánosabban írja le a konfliktust: „Vita támadt közöttük arról, hogy vajon melyik közülük a legnagyobb” (Lk 22,24). Jézus mind a három evangéliumban azzal válaszol a vitára, hogy rámutat a földi tekintélyek viselkedésére: elnyomnak másokat, hogy hihessenek a saját nagyságukban, de az ő tanítványai között ennek másképp kell lennie: „Köztetek a legnagyobb legyen olyan, mint a legkisebb, és a vezető olyan, mint aki szolgál” (Lk 22,26). Tehát Jézus nem azzal oldja meg a konfliktust, hogy közvetít a tanítványok között, hanem azzal, hogy *más alapelveket állít föl*. Helyreigazítja a mércét: A keresztények között ne az legyen a kérdés, hogy kinek van a legnagyobb hatalma, és ki érvényesül a legjobban, hanem az, hogy ki hogyan tudja szolgálni a többieknek. Azzal, hogy kihúzza az alapot a Zebedeus-fiak kérése alól, Jézus új utat mutat arra vonatkozóan, hogyan bánjanak egymással a tanítványok: Ne abban versengjenek, hogy ki lesz az első „Jézus birodalmában”, hanem abban, hogy ki tudja a legjobban szolgálni az embereket.

A Lukács-evangéliumban az utolsó vacsorán tör ki a vita a tanítványok között arról, hogy ki a legnagyobb közülük. Jézus kimutatta legmélyebb szeretetét irántuk, nekik ajándékozta magát a kenyér és a bor

adományában. A tanítványok megéreztek a Jézussal való egységet, de a következő pillanatban már a nagyság érdekli őket, és érvényesülésük a közösségen belül. – Olykor mindmáig éppen a liturgiával kapcsolatban lángolnak fel a hatalmi harcok. Csak példaként említsük meg itt azt a katolikus egyházközösségeken belüli tapasztalatot, hogy nem engedik prédikálni a laikusokat, és ezt teológiailag indokolják meg, mondván, erre a pap hivatott, végül is ő tanult teológiát. Holott a laikusok, mondjuk a lelképásztori kisegítők, gyakran éppúgy, vagy még inkább tanultak teológiát, és olykor kifejezetten jobban tudnak prédikálni. – Az egyházon belüli hatalmi harcokat gyakran nem nevezik néven; azt mondják, csak Jézus szellemiségéről van szó, amelyet szeretnének terjeszteni az egyházban, és egyáltalán nem veszik észre, mennyire vétének Jézus szellemisége ellen, amikor olyan összefüggésben hivatkoznak őrá, amelyben ténylegesen hatalomról és befolyásról van szó.

Az ilyen konfliktusok megoldásának fontos útja abban áll, hogy *becsületesen és alázattal* tudatosítanunk kell saját hatalmi szükségleteinket. Aki képes erre, az megtalálja annak az útját is, hogyan bánjon helyesen hatalmi vágyaival. Hiszen a hatalom magában véve nem rossz, mert az a vágy áll mögötte, hogy alakítani tudjunk valamit. De éppen az a lényeg, hogy úgy gyakoroljuk a hatalmat, hogy az az embereket szolgálja, ne a saját nagyságunkat, a saját karrierünket vagy a saját dicsőségünket.

Látszólag megoldhatatlan**konfliktusok**

Jézus ellenfelei ismételtelen olyan konfliktusba keverik őt, amelyek látszólag megoldhatatlanok. Sarokba akarják szorítani, és le akarják járni a nyilvánosság előtt. Vagy arra számítanak, hogy oly módon kell színt vallania, ami árt neki. Csak két példát említsünk meg röviden.

Egy alkalommal farizeusok és Heródes hívei mennek Jézushoz, „hogy kérdésükkel csapdába ejtsék” (Mk 12,13). Azt kérdezik Jézustól: „Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy sem? Fizessünk, vagy ne fizessünk?” (Mk 12,14). Ha igennel válaszol, akkor eljártssza azoknak a jámbor zsidóknak a szimpátiáját, akik tulajdonképpen ellene voltak az adófizetésnek, de nem merték nyíltan megmondani. Ha nemmel vála-

szol, akkor Heródes hívei rögtön letartóztathatják. Nagy dilemma, de Jézus „tisztában volt képmutatásukkal, és így szólt: Miért kísértetek engem? Hozzatok ide egy dénárt, hadd lássam! Mikor odavitték, megkérdezte tőlük: Kinek a képe ez, és kinek a felirata? Azt felelték: A császáré. Jézus erre azt mondta nekik: Adjátok hát meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené!” (Mk 12,15-17). – Jézus *kilép a sarokba szorított ember passzív magatartásából*, ellenkérdést tesz föl, így levegőhöz jut, majd nem válaszol pontosan a neki föltett kérdésre, hanem csak azt mondja: „Adjátok vissza a császárnak, ami megilleti őt.” A képmásával ellátott pénzermék megilletik a császárt, de az ember Isten képmása, mindenesztül Istent illeti meg, tehát adja vissza Istennek mindazt, ami a lényegét alkotja. – Jézus tehát azzal oldja meg a konfliktust, hogy nem engedí belekergetni magát annak a szerepébe, akinek igazolnia kell magát, hanem más nézőpontot vesz föl, *más síkra állítja át az egészet*, és ő maga tesz föl kérdést konfliktuspartnereinek. Azok pedig nem tudnak mit felelni Jézus megoldására: „Nagyon elcsodálkoztak rajta” (Mk 12,17).

Hasonló az a helyzet, amelyben írástudók és farizeusok Jézushoz visznek egy asszonyt, akit házasságtörően kaptak rajta. Emlékeztetik Jézust arra, hogy Mózes a Törvényben előírta, az ilyen nőket meg kell kövezni. „Hát te mit mondasz?”, kérdezik (Jn 8,5). – Jézus itt is megoldhatatlan konfliktus előtt áll. Ha tagadólag válaszol, akkor szembe száll a Törvénnyel. Ha igent mond, akkor szembe száll a rómaiakkal, akik megvonták a zsidóktól a halálbüntetés végrehajtásának jogát; és hívei közül sokan biztosan csalódottak lennének, mivel ez a keménység nem felelne meg annak az örömhírnék, amelyet Jézus különben hirdetett. – Jézus tehát nem válaszol a kérdésre, hanem lehajol, és valamit ír a homokba. Azt lehetne mondani: *időt nyer, lemerül önmagába*, hogy kreatív megoldást fedezzen fel; ekkor egyfajta „ötletbörzéként” lehetne értelmezni a porba írást. De *fel lehetne fogni szimbolikusan is*, s ekkor ezt jelentené, hogy a Törvény útmutatásai a porba vannak írva, és nem a betű a lényeg, hanem a Törvény szelleme, amely Jézus útmutatásában teljesedik be. – Jézus feláll, és zseniális kijelentést tesz, amely szétzilálja a konfliktus szerepelosztását: „Aki büntetlen közületek, az

vessen rá először követ” (Jn 8,7)! A maga részéről Jézus most a farizeusokat és írástudókat keveri megoldhatatlan konfliktusba: Egyfelől feltétlenül meg akarják kövezni az asszonyt, másfelől nagyon is jól tudják, hogy Isten előtt senki sem büntelen. Egymás után távoznak. Jézus nem tartja szemmel az elvonulásukat, ismét lehajol, és ír. Meghagyja a farizeusok szabadságát arra nézve, hogyan bánjanak az általa támasztott konfliktussal, de bíz abban, hogy egyikük sem meri büntelennek beállítani magát.

Mindkét esetben megoldhatatlan konfliktusról van szó. Jézus mindkét esetben szuverén módon ad megoldást. – Jézus ellenfelei arra használják föl a megoldhatatlan konfliktust, hogy csapdát állítsanak neki, és megsemmisítsék őt. Ilyen tapasztalatra olykor mi is szert teszünk: azok, akiknek kifogásuk van ellenünk, arra használják a konfliktust, hogy támadjanak minket. Ilyen helyzetekben Jézus szuverenitására lenne szükségünk ahhoz, hogy kilépjünk a csapdából. Tőle azt tanulhatjuk meg, hogy *ne engedjük beleszorítani magunkat egy meghatározott szerepbe*. Először maradjunk meg önmagunknál, hagyjunk időt magunknak arra, hogy befelé figyeljünk. Akkor a lelkünk mélyéről gyakran felbukkan egy gondolat arra nézve, hogyan tudunk kiszabadulni a kényszerhelyzetből. Az a

lényeg, hogy *mi magunk ragadjuk meg a kezdeményezést*, vagy úgy, hogy visszaadjuk a másoknak a kérdés lehetőségét, vagy úgy, hogy mi teszünk föl kérdést neki, amelyre előbb válaszolnia kell. Ezzel időt nyerünk, és érvelésre kényszerítjük a másikat: ha elakad az érvelésében, akkor ezzel maga leplezi le a szándékát. Hasznos lehet, ha a nekünk föltett kérdésre nem válaszolunk azonnal, hanem *előbb befelé figyelünk*, hogy milyen érzés támad bennünk. S ekkor gyakran megérezzük, hogy a nekünk föltett kérdés csapda, és tulajdonképpen valami egészen másról van szó. Figyelemre van szükség, hogy „magunknál legyünk”, és belső szabadságra, hogy átláthassuk a dolgot.

III. A békés konfliktuskezelés hét szabálya

1. *szabály*: Próbálja meg pontosan leírni, *mi a konfliktus tárgya*, és milyen eltérő utakat követnek a konfliktuspartnerek!

2. *szabály*: Alaposan figyeljen oda, *hogyan adják elő* álláspontjukat a konfliktuspartnerek! Ne szakítsa félbe a többiek előadását! Kérdezzen rá, ha valamit nem ért pontosan! Próbálja meg saját szavaival megismételni azt, amit a másik mondott, és próbálja meg megérteni az ő álláspontját! Az odafigyeláskor ne gondoljon rögtön a saját ellenéreire, hanem mondja azt magában:

„A másíknak szabad így gondolkodnia; én csak megpróbálok elképzelni, milyen következményei lesznek az ő konfliktusmegoldási javaslatainak.”

3. szabály: Terjessze elő világosan a saját álláspontját! Erre nézve fontos, hogy megpróbálja tárgyilagosan úgy ismertetni a problémát, ahogyan Ön látja, de ne hagyja ki az érzelmeit se, mert nem léteznek tisztán tárgyi problémák. A csoportdinamika egyik felismerése így hangzik: „Aki átsiklik az érzelmein, az el fog botlani bennük.” Mutassa ki az érzelmeit, különben azok más helyen fognak fölbukkanni, és gátjai lesznek a beszélgetésnek.

4. szabály: Ne körözzön folyton a múlt körül, hanem a jövő számára keressen megoldást! Ezért nem is fontos, hogy kikutassák, ki a hibás a pillanatnyi helyzetért, ez csak öngazolásokhoz és támadásokhoz vezetne. De józanul kérdezze meg, hogy a konfliktuspartnerek mivel járultak hozzá a jelenlegi helyzethez! És közösen tegyék föl a kérdést, hogyan tudnának kijutni ebből a helyzetből!

5. szabály: Hagyja érvényesülni mindkét álláspontot, anélkül, hogy értékelné azokat! Azután kérdezze meg: A megoldás milyen útja lenne elképzelhető? Mind a két pártnak meghívása van arra, hogy lehetséges

megoldást javasoljon. Eközben egyik párt se tagadja meg magát, de ismerje el az ellenpárt törekvését is! Ha mindkét konfliktuspartner megtette a maga megoldási javaslatát, lehet vitázni azon, hogy milyen következményekkel járnak ezek az új javaslatok, és arról kellene beszélni, közben hogyan érzik magukat a konfliktuspartnerek: úgy érzik-e, hogy a másik komolyan veszi őt, vagy éppen átlép rajta. Mindenesetre nem arról van szó, hogy fenntartsák saját önfejűségüket, és ne bocsátkozzanak bele semmilyen kompromisszumba. Ha az egyik párt blokkolja a folyamatot, akkor javasolni lehet, hogy mindkettő még egyszer gondolja át magában, hogyan látja a helyzetet, majd ismét össze lehet jönni, és megnézni, hogy közelebb kerültek-e egymáshoz. Ha semmilyen konfliktusmegoldás nincs kilátásban, akkor ezt világosan meg kell nevezni, és azt kell mondani: Pillanatnyilag nincs megoldásunk. De közben nem szabad a másik nyakába varrni a felelősséget. El kell ismerni megbeszélés kudarcát, ugyanakkor remélni kell abban, hogy a megoldás lehetővé válik egy későbbi beszélgetésben, amelyről most megegyeznek.

6. szabály: Ha sikerült kidolgozni közös megoldást, akkor azt rögzítsék írásban, és egyezzenek

meg abban, hogy mindenki tartani fogja magát hozzá. Ezzel az írásos rögzítéssel zárják le a megoldáskezesést! Mondjanak le a további gondolkodásról azt illetően, hogy egy másik javaslat jobb lenne-e! Tartsanak ki a megegyezett megoldás mellett anélkül, hogy szomorkodnának a lehetséges más megoldások miatt! Ez a szomorkodás csak felémésztene az energiáikat.

7. szabály: Ha nehéz volt a megoldás útja, akkor ünnepejjék meg a megoldást! Ez feszültségmentesíti a helyzetet, és más síkon hozza össze a konfliktuspartnereket. Igyanak meg együtt egy pohár pezsgőt, és koccintsanak a megoldásra és a jövőbeli jó együttműködésre! És mondjanak köszönetet minden résztvevőnek azért, hogy együtt dolgozott a megoldáson; mert az, hogy egy megoldás lehetségessé válik, minden résztvevőnek ama készségén múlik, hogy szóba áll a többiekkel, és kissé eltávolodik a saját álláspontjától.

Anselm Grün

Forrás: A. G., Konflikte bewältigen, Herder Verlag, 2016, 20-22, 93-105, 141-143.

Kivonatos ismertetés.

A barátság titka

BARÁTSÁG. Alig van olyan téma, amely ennél nagyobb érdeklődést váltana ki a szociológusokból, filozófusokból és kultúrtörténészekből. Hatásosan igazolják ezt újságok cikksorozatai, nagy múzeumok kiállításai és az erről szóló könyvek alig áttekinthető bősége. De mi a titka annak, amit a görögök *philia*-nak neveztek, a rómaiak pedig *amicitia*-nak vagy *dilectio*-nak? Tulajdonképpen mi jellemzi a mély barátságot? Mi a barátság legbelső, izzó magja?

Bárkit kérdezőnk is, ismertetőjegyeként a következőket nevezik meg: a bensőséges lelki rokonságig menő, kölcsönös rokonszenv, a gondolatok és érzelmek bizalomteljes cseréje, titoktartás harmadik személyekkel szemben, gyakorlati segítségnyújtás a hétköznapokban és sok hasonló. A barátság elemi összefüggésben áll a vonzóddással és a szeretettel. „Könnyen el tudlak

viselni”, mondjuk jellemző módon, ezért áll: „Barátod az, aki nagyon jól ismer téged, mégis kedvel.” Ezt a kacsintós elmésséget persze meg is lehet fordítani, és az önmagunkkal való kapcsolatra is lehet vonatkoztatni. Hiszen éppen a barátaimhoz fűződő bensőséges kapcsolatok tárnak föl engem önmagamnak. Önmagam számára részlegesen vak vagyok. Senki sem képes a háta mögé nézni. Senki sem hallja úgy a saját hangját, ahogyan mások hallják azt. Senki sem látja önmagát kukucsálni.

Ahhoz, hogy láthassam, ki vagyok és milyen vagyok, szükség van mások, kiváltképpen a barátok tükrére. Ebből fakad *Arisztotelész* híres meghatározása: „A barát egy másik önmagam, mintegy a második énem.” *Cicero*, a római sztoa képviselője átvette ezt a meghatározást, és arra mozzanatra vonatkozóan konkretizálta, amely a mély barát-

ságok sajátja: „Létezik-e szebb dolog, mint ha van egy olyan embered, akivel bátorcodol mindent úgy megbeszélni, mint a saját éneddel?”

Itt mutatkozik meg, hogy az életem mélysége mindenekelőtt menyire azokon a kötelékeken keresztül tárul föl előttem, amelyek azokhoz fűznek, akik barátsággal viszonyulnak hozzám. Az őszinte barátságok akadályozzák meg, hogy az ember elég legyen önmagának. Az önelégültség korlátoz, sok szempontból elszegényíti az embert, a barátság viszont gazdagítja az életet. A barátság alighanem ezért számított az ókor műveltjei számára a legörvendetesebb dolognak, amivel csak megajándékozhatnak minket az istenek: „Akinek nincsenek barátai, az szegénynek számít, legyen különben mégoly gazdag is, mert a jó emberekkel fennálló barátságok nyitják meg az embert a Jó számára” – mondta *Arisztotelész*.